

Zelforganisatie en zelfbesturing binnen de universiteit

In april en mei voert de commissie met een vijftal groepen van medewerkers van de UvA het project 'Decentralisatie en autonomie' uit om te verkennen hoe de 'werkvloer' zelfstandiger en democratischer kan functioneren.

Veel werknemers ervaren tegenwoordig de organisatie en het management van hun bedrijf of instelling eerder beperkend dan stimulerend. Dit klemmt, omdat het opleidingsniveau van medewerkers steeds groter wordt en medewerkers eigenlijk meer handelingsvrijheid zouden moeten hebben vanwege de veranderende omgeving waarin bedrijven en instellingen opereren.

Tijdens onze rondgang door de Universiteit van Amsterdam bleek dat veel docenten zich als professional miskend voelen door talloze missieven van hogerhand, die vanuit verschillende kanten op hen afkomen. Ook ervaren ze dat onderwijs en onderzoek steeds verder van elkaar verwijderd raken. Veel studenten beklagen zich over de geringe mogelijkheden om hun eigen studie in te delen en vorm te geven. Een extra medezeggenschapsniveau op het laagste niveau is misschien een oplossing, maar kan de bureaucratie ook vergroten.

Maar als er nu eens minder bestuurders waren en medewerkers en als studenten nu eens meer ruimte hadden om hun eigen onderwijs in te richten? Hier ligt het verschil tussen het streven naar meer medezeggenschap enerzijds versus dat naar meer autonomie anderzijds. Autonomie betekent in de meest radicale zin 'vrij zijn van extern bestuur'. Het gaat om zelforganisatie en –bestuur, de mobilisatie van de capaciteit van individuen om zelf beslissingen te nemen, vaak samen met anderen (ook wel 'democratisering van de werkvloer' genoemd). Hiervoor lijkt brede steun te bestaan. Ook van medewerkers en studenten die zich afkerig hielden van de Maagdenhuis bezetting of er kritiek op hadden, zo blijkt in onze gesprekken.

En aantal bedrijven en organisaties heeft het roer inmiddels radicaal omgegooid en autonome afdelingen in het leven geroepen en het aantal managers drastisch vermindert. Zie bijvoorbeeld het boek *Reinventing organizations* van Frederic Laloux, nu al het managementboek van de 21ste eeuw genoemd. In een ingewikkelde organisatie als een universiteit liggen er ruime mogelijkheden voor zelforganisatie en zelfbestuur op de laagste organisatieniveaus. Kom je op hogere niveaus, dan kun je niet om medezeggenschap heen. Maar medezeggenschap op hogere en autonomie op lagere niveaus kunnen elkaar wel goed aanvullen.

Werkwijze

Groepen, bestaande uit medewerkers en studenten uit een aantal van de door de Commissie uitgezochte eenheden, gaan ontwerpen hoe zelforganisatie en zelfbestuur er in hun situatie uit zou kunnen zien.

We zijn vooral geïnteresseerd in de antwoorden van de teams op vier vragen:

- De structuur: interne geleding, zelfsturing en leiderschap (gedistribueerd of gepersonaliseerd) van de eenheid en verschillen tussen de organisatie van het onderwijs en het onderzoek
- De gewenste relatie met het hogere niveau (faculteit en/of universiteit)
- De ontwerpmethodiek als zodanig: lukt het kleine groepen van medewerkers en studenten om hun eigen werkomgeving opnieuw te ontwerpen
- Het oplossend vermogen met betrekking tot gangbare problemen van de Universiteit van Amsterdam

Presentatie van resultaten en bredere discussie over uitkomsten

Van de bijeenkomsten van de ontwerpessies wordt een verslag gemaakt en van alle verslagen samen wordt een samenvatting gemaakt.

Voorts zal er een UvA-brede discussiebijeenkomst plaatsvinden. Deze zal aandacht besteden aan de ontwikkeling van zelfmanagement in de samenleving het algemeen en de Commissie zal er haar ideeën uiteenzetten over de versterking van zelforganisatie- en zelfbestuur op de werkvloer in de Universiteit van Amsterdam. De bevindingen van het ontwerpproject spelen daarbij een belangrijke rol.

Op basis van de verslagen van de ontwerpessies en het resultaat van de discussiebijeenkomst zal de Commissie conclusies trekken in haar eindverslag. Deze leveren op hun beurt de input voor het referendum.

Een meer uitgebreid rapport over decentralisering vind je hier:

<https://www.dropbox.com/s/uqa6wtc0b4npoca/Democratisering%20en%20decentralisering%203.4.docx?dl=0>

Meer informatie: Herman van den Bosch (herman.vandenbosch@ou.nl)